

„Nec Copia Detur” betreft, deze is, afgezien van het geheel onjuiste gebruik hier van het woord „copia” voor „afschrift”, in strijd met de wet, daar de apotheker en ook de apotheekhoudende arts een afschrift *moet* geven aan de in art. 12 der wet, regerende de uitoefening der artsenijsbereidkunst, genoemde personen.

Amsterdam, Juli 1919.

P. VAN DER WIELEN.

HET MIDDEL TEGEN TUBERCULOSE VAN FRIEDMANN.

In het *Tijdschrift* van 28 Juni (bldz. 2277) wordt de aandacht gevestigd op „Het middel van FRIEDMANN tegen tuberculose” en het korte artikel bevat meer dan enkel een uitnodiging voor de Nederlandsche artsen — ref. spreekt van plicht — om het middel te beproeven. In het nummer van 12 Juli wordt er nogmaals op teruggekomen en lees ik (bldz. 140): „de uitvinder van het *schildpadtuberculine* F. F. FRIEDMANN...” Is het niet mogelijk, dat het gebruik van het woord *tuberculine*, om de methode van FRIEDMANN aan te duiden, tot vergissing aanleiding geeft?

Herinneren wij ons, dat FRIEDMANN zijn patiënten met levende bacillen inspuit, die hij uit schildpadtuberculose kweekt, „Schildkrötentuberkelbazillen”, zooals hij ze noemt. Sommigen spreken van *lebende Kaltblüter-Tuberkelbazillen* wat niet geheel juist is (*Deutsche med. Wochenschrift*, 21 November 1918, bldz. 1307). De culturen worden aangelegd bij kamertemperatuur tusschen 18° en 25° C. of in de broedstof bij 37°. Volgens FRIEDMANN hebben beide culturen gelijke geneeskrachtige waarde. De bacillen worden ingespoten, zooals zij in de culturen voorkomen, zonder vooraf eenige kunstmatige micro-biologische bewerking te ondergaan.

Moet hier de vraag niet gesteld worden, of wij voldoende bacteriologisch en pathologisch ingelicht zijn, om, zonder bezwaar, zoo maar klakkeloos, het middel van FRIEDMANN te beproeven? Zal het niet voorzichtig zijn te wachten, totdat de voornaamste der talrijke hoogstbelangrijke vragen, die ons moeten voorlichten, opgelost zijn?

Wat zal het lot zijn van deze levende tuberkelbacillen in het organisme? Blijven zij leven? Deze vraag schijnt bevestigend beantwoord te moeten worden. Gaan zij zich vermenigvuldigen? Dat is zeer goed mogelijk, daar zij zich op bloedwarmte bevinden. Kunnen zij dan niet in virulentie toenemen? Hoe lang, hoeveel maanden kan dit duren? Wat kan daaruit groeien? enz., enz..

In Mei 1914 had ik gelegenheid te Berlijn kennis te maken met collega FRIEDMANN en zijn methode. Over de uitkomsten, die hij gedurende den oorlog verkregen heeft, kan ik niet medespreken, maar de patiënten, die hij mij in 1914 voorstelde, hebben mij van de bijzondere degelijkheid der methode niet overtuigd; de uitkomsten schenen mij niet van afdoenden aard en kunnen niet opwegen tegen het onzekerheidsgevoel, om niet van schrik te spreken, dat inspuitingen van levende bacillen, al zijn zij afkomstig van schildpadtuberculose, bij mij doen ontstaan. Zeer gaarne erken ik, dat hier aan den gewetensvollen arts alle vrijheid moet gelaten worden, maar ik wensch de aandacht te vestigen op het belangrijke feit, dat wij hier niet met een *tuberculine* te doen hebben. Met de noodige voorzichtigheid toegediend, houd ik het gebruik van tuberculine niet voor bedenkelijk, integendeel; maar dat is het geval niet met levende bacillen.

Het ligt niet in mijn bedoeling stelling te nemen vóór of tegen de methode; ik wensch de aandacht er op te vestigen, dat het niet de vraag is van tuberculine in het algemeen, noch van schildpadtuberculine in het bijzonder, maar van levende bacillen, al zijn het dan „Schildkrötentuberkelbacillen”. Dit belangrijke punt mag niet in het duister blijven en de geneesheer en voorzeker de patiënt moeten weten wat op het spel staat.

's-Gravenhage, 13 Juli 1919.

J. DE KEERSMAECKER.